

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 82 -

april-mei-juni 2014

De muntslag van Filips V: een aangepast overzicht

Filips V (1700-1712) had muntwerkplaatsen in Antwerpen, Brugge en Namen. De muntslag is reeds uitgebreid beschreven door de oudere generatie numismaten zoals de heren de Witte, Deschamps de Pas, Chalon, enz. en door een latere generatie met de heren Hoc, Delmonte, Demey en Van Keymeulen.

Deze bijdrage wil enkele nieuwe bevindingen in de aandacht brengen waardoor we het overzicht hoeven aan te passen. De hier besproken wijzigingen betreffen het wegvallen van twee munttypen van het 'dubbele oord zonder waarde aanduiding 2 L', daar deze door mij niet werden teruggevonden en waarbij de toenmalig gebruikte bewijzen van bestaan nu anders worden gelezen.

Filips V

Na de dood van de kinderloze Karel II in 1700 brak letterlijk de Successieoorlog uit. Bij testament werd Filips van Anjou gekroond tot koning van Spanje als Filips V. Onder Filips V continueerde Maximiliaan-Emmanuel van Beieren als de gouverneur-generaal voor de Zuidelijke Nederlanden. Doch een Grote Alliantie van Oostenrijk, Engeland en de Verenigde Provinciën verzette zich tegen Filips V omwille van de familiale banden met de Franse koning Lodewijk XIV en een mogelijk machtsonevenwicht. De Grote Alliantie stelde de Oostenrijkse aartshertog Karel aan als (tegen)koning van Spanje onder de naam Karel III en zij veroverde militair het noordelijke deel van onze gewesten. Maximiliaan-Emmanuel van Beieren hield hierdoor vanaf 1706 slechts de provincies Namen en Luxemburg over.

Karel III werd keizer Karel VI van Oostenrijk nadat hij zijn gestorven broer Jozef I opvolgde in 1711.

Het was uiteindelijk de Vrede van Utrecht (1713) die onze gewesten definitief onder het Oostenrijkse gezag bracht van keizer Karel VI en de Spaanse periode was definitief voorbij. Maximiliaan-Emmanuel van Beieren bleef nog tot 1714 de zuidelijke provincies soeverein besturen totdat hij terugkeerde naar Beieren waarbij de provincies Namen en Luxemburg onder het Oostenrijks bewind kwamen.

Vanwege de onstabiele tijden mag men ervan uitgaan dat een eerste muntproductie gebeurde met de stempels van Karel II, wat toen niet ongebruikelijk was tijdens een overgangsperiode.

Door de geografische machtsverschuivingen was het aanmunten onder Filips V vrij bewogen. Na de aanstelling van Filips V liet Maximiliaan-Emmanuel van Beieren in Antwerpen en Brugge munten slaan op naam van de nieuwe koning. Wanneer Karel III deze gewesten veroverde was hij verplicht zijn muntproductie te verhuizen naar Namen.

De munten met eigen beeltenis van Filips V kwamen er vanaf 1703 waarbij, vanwege het politiek conflict, snel de titel van Aartshertog van Oostenrijk werd weggelaten (enkel op de vroegste ducats aanwezig als ARCHID AVST). Eenmaal de muntslag uitsluitend in Namen gebeurde, kreeg het wapen op de keerzijde een andere vorm: een strakke lijn bovenaan in plaats van een dubbele accolade.

Enkele nieuwe bevindingen

Twee vroeger vermelde munttypes zijn in het overzicht van de gekende munttypes van Filips V niet meer opgenomen daar ze waarschijnlijk niet bestaan.

1. Een dubbel oord met buste zonder waarde aanduiding 2 L. (Van Keymeulen 137)
Dit munttype en tevens dit exemplaar (7,80 g, 28 mm), behorende tot de verzameling Chalon, werd gepubliceerd in het supplement van R. Chalon, *Recherches sur les monnaies de Namur*, Brussel 1858 (supplement in 1870) en afgebeeld onder het nummer XXVII. Dit exemplaar is via de verzameling B. de Jonghe in het Penningkabinet te Brussel terechtgekomen. A. Van Keymeulen heeft het munttype volgzzaam opgenomen in zijn werk *Munten van de Zuidelijke Nederlanden, van Albrecht en Isabella tot Willem I* onder het nummer 137.

Bij nader onderzoek blijkt dat de waarde aanduiding, het cijfer 2 en de letter L in het veld links en rechts van het schild, zijn weggekrast. Dit munttype kunnen we bijgevolg niet langer aanhouden daar er geen ander exemplaar zonder waarde aanduiding is gekend.

2. Een dubbel oord met schilden zonder waardeteken 2 L. (Van Keymeulen 139)
In het Penningkabinet liggen twee onjuist beschreven exemplaren.

Een eerste exemplaar is een oord (3,38 g, diameter 27 mm) dat is geslagen op een zeer dun muntplaatje en daardoor met een zeer brede rand (mogelijk een uitgeslagen oude oord). De grote diameter kan de aanleiding geweest zijn om het als dubbel oord te klasseren. Daar de stempel van een oord is, zijn de tekens (2 en L) voor de waarde aanduiding niet aanwezig (zie hierboven de vergelijking van de beeltenis van een oord en een dubbel oord waarbij het verschil in grootte van het schild aanzienlijk is).

Een tweede en naastliggend exemplaar (7,19 g, diameter 28 mm) is inderdaad een dubbel oord dat verkeerdelijk werd gelezen. Alhoewel het gaat om een zwakke slag kan men duidelijk het cijfer 2 en een deel van de letter L waarnemen naast het schild, op de plaats waar beide hoeven te staan. Bij de aanmaak van de stempels kunnen deze twee tekens te zwak zijn ingeslagen waardoor ze nauwelijks leesbaar zijn. Ook hier kunnen we dit munttype niet langer aanhouden wegens gebrek aan een exemplaar. Bijgevolg is er geen enkel exemplaar gekend dat het bestaan van dit vermeende munttype zonder waarde aanduiding kan bevestigen.

De munten geslagen te Antwerpen, Brugge en Namen

Van de muntateliers te Antwerpen (muntteken een hand, ☞), Brugge (een lelie, ☞) en Namen (een leeuw, ☞) zijn volgende munten gekend. Volgens de documenten en de rekeningen zouden er nog andere zijn geslagen die tot op heden niet werden teruggevonden. Gezien de onrustige tijden is het maar de vraag of ze ooit werden geslagen of misschien werden geslagen met bestaande stempels van een vorige regeringsperiode (vb van Karel II) zodat wij het verschil niet kunnen waarnemen.

1. **Dubbele soeverein** (goud - 11,14 g - diameter 31 mm) **muntatelier Antwerpen (1704, 1705, 1706)**

gekroonde buste nr rechts
gekroond wapenschild

PHIL V·D·G· HISP·ET IND·REX ☞
17·04·BURGUND·DUX BRABANT·Zc
kabelrand

2. **Ducaton** (zilver - 32,52 g - diameter 42 mm) **muntatelier Antwerpen (1703)**

buste nr rechts, antieke klederdracht
gekroond wapenschild

☞ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET**
INDIARUM REX
17-03·ARCHID·AVST· DVX·BVRG·
BRABAN·Zc
kabelrand

3. **Ducaton** (zilver - 32,52 g - diameter 43 mm)

montatelier Antwerpen (1703, 1704)

buste nr rechts met harnas, hoog reliëf

gekleurd wapenschild

**PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**

17-03·ARCHID·AVST DVX·BVRG·

BRABAN·Zc

kabelrand

4. **Ducaton** (zilver - 32,52 g - diameter 43 mm)

montatelier Antwerpen (1703, 1704, 1705)

buste nr rechts met harnas

gekleurd wapenschild

**PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**

17-03·BURGUND ·DUX· BRABAN·Zc

kabelrand

5. **Patagon** (zilver - 28 g - diameter 39 mm)

montatelier Antwerpen (1704, 1705, 1706)

Bourgondisch kruis, monogram P V
gekroond wapenschild

✠ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**
17-04·BURGUND·DUX BRABANT·Zc
kabelrand

muntatelier Brugge (1705)

Bourgondisch kruis, monogram P V
gekroond wapenschild

✠ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**
17-03·BURGUND·DUX C·FLAND·Zc
kabelrand

muntatelier Namen (1709)

Bourgondisch kruis, monogram P V
gekroond wapenschild

✠ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**
17-09·BURGUND·DUX BRABANT·Zc
kabelrand

6. Patagon (zilver - 28 g - diameter 39 mm)

muntatelier Namen (1709)

Bourgondisch kruis, monogram P V
gekroond wapenschild

✠ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM·ET·
INDIARUM·REX**
J7-09 DUX·BURGUND·ET·BRABANT Zc
kabelrand

7. Halve patagon (zilver - 13,6 g - diameter 33 mm)

muntatelier Brugge (1705)

Bourgondisch kruis, monogram P V
gekroond wapenschild

✠ **PHILIPPUS V·D·G·HISPANIARUM ET
INDIARUM REX**
17-05·BURGUND·DUX C·FLAND·Zc

8. Schelling (zilver - 5,3 g - diameter 26 mm)

montatelier Antwerpen (1704, 1705)

klimmende leeuw

**PHILIPPUS·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIAR
·REX** 🐾

gekroond wapenschild

BURGUND DUX BRAB Zc, in veld 17-04

montatelier Namen (1709)

klimmende leeuw

**PHILIPPUS·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIAR
·REX** ✳

gekroond wapenschild

BURGUND DUX BRAB Zc, in veld 17-09

9. Schelling (zilver - 5,3 g - diameter 26 mm)

montatelier Namen

klimmende leeuw

**PHILIPPUS·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIAR
·REX** ✳

gekroond wapenschild

BURGUND DUX BRABA·Zc, in veld J7-J0

10. Dubbele stuiver (zilver - 2,45 g - diameter 24 mm)

montatelier Namen (1709)

Bourgonisch kruis

**✳PHIL·V·D·G·HISPAN·ET·INDIARUM·
REX**, in veld J7-09

gekroond wapenschild

DUX·BURGUND·BRABANT·Z, in veld 2-S

11. Dubbel oord met buste (koper - 7,46 g - diameter 27 mm)
muntatelier Namen (1709)

Buste nr rechts

gekroond wapenschild

✱PHIL·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIA REX
 17-09 DUX BURGUND BRABAN Z,
 2-L gesplitst door schild

12. Dubbel oord met drie schilden (koper - 7,64 g - diameter 27 mm)
muntatelier Namen (1709)

drie schilden rond gekroond vuurijzer

gekroond wapenschild

✱PHIL·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIAR·
 REX
 17-09·DUX·BURGUND·BRABAN·Z,
 2-L gesplitst door schild

13. Oord met jaartal bovenaan (koper - 3,82 g - diameter 23 mm)
muntatelier Namen (1709, 1710)

drie schilden rond gekroond vuurijzer

gekroond wapenschild

✱PHIL·V·D·G·HISPANIAR·ET·INDIARUM·
 REX
 17-10·DUX·BURGUND·BRABAN Z

14. Oord met jaartal in het veld (koper - 3,82 g - diameter 23 mm)
geslagen te Namen (1710)

drie schilden rond gekroond vuurijzer

gekroond wapenschild

✱PHIL·V·D·G·HISPAN·ET·INDIARUM·REX
 DUX·BURGUND·ET·BRABANT Z,
 in veld 17-10